Sosiaali- ja terveysvaliokunta
00102 EDUSKUNTA
StV@eduskunta.fi

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN ETÄASIANTUNTIJAKUULEMINEN KOSKIEN SÄÄDÖSEHDOTUSTEN VAIKUTUSARVIOINTIEN TOTEUTUMISTA NYKYTILASSA JA NIIDEN KEHITTÄMISTARPEITA.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta (TrV) on selvittänyt tutkimushankkeella säädösehdotusten vaikutusarviointien nykytilaa ja kehittämistarpeita. Selvityksen ovat laatineet lainsäädäntötutkimuksen professori Anssi Keinänen ja tutkimusjohtaja, dosentti Jussi Pajuoja Itä-Suomen yliopistosta. Tarkastusvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysvaliokunnalta asiasta lausuntoa, jota varten sosiaali- ja terveysvaliokunta on lähettänyt sosiaali- ja terveysministeriölle etäkuulemisasiantuntijakutsun.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa. Sosiaali- ja terveysministeriö on 27.8.2020 toimittanut tarkastusvaliokunnalle lausunnon (VN/19083/2020) asiasta. Alla olevat huomiot pohjaavat pääosin mainittuun lausuntoon.

- Raportin ehdotus säädösehdotusten vaikutusarvioinnin ohjeiden päivittämisestä on kannatettava ja sosiaali- ja terveysministeriö on osaltaan mukana tässä työssä. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on vuoden 2021 aikana valmistella uusi säädösehdotusten vaikutusten arvioinnin ohje. Yleisohjeen lisäksi ohjeita ja oppaita on myös julkaistu erillisten vaikutuslajien osalta eri ministeriöiden ja muidenkin tahojen toimesta.
- Sosiaali- ja terveysministeriö ei kannata raportissa ehdotettua kynnysarvon tai alarajan määrittämistä olennaisuudelle. Esityksellä voi olla esimerkiksi merkittäviä vaikutuksia ihmisiin, vaikka sen taloudelliset vaikutukset olisivatkin vähäiset.
- Sosiaali- ja terveysministeriö ei yhdy raportin toteamaan, jonka mukaan ulkopuolisen arvioinnin tilaamisen ja käytettävyyden ensisijaisena ongelmana ministeriöissä olisivat puutteet tilaajaosaamisessa. Lainvalmisteluhankkeiden kireät aikataulut, tietopohjan puutteellisuus, valmistelun kohteena olevan ilmiön monimutkaisuus, sekä asian jatkuva täsmentyminen valmistelun edetessä ovat ulkopuolisten arvioiden tilaamisen haastavuuden kannalta tärkeämpiä seikkoja. Jotta arviointi olisi vaikuttavaa, sen on kuljettava käsi kädessä hallituksen esityksen valmistelun kanssa. Näistä syistä myös esimerkiksi valtioneuvoston kanslian koordinoiman ns. TEAS-rahoituksen käyttö säädösehdotusten vaikutusarvioinnissa on haastavaa. On kuitenkin tyypillistä, että säädösehdotusten vaikutusarviointeja tehdään

yhteistyössä ministeriöiden ulkopuolistenkin sidosryhmien ja erityisesti ministeriöiden alaisten tutkimuslaitosten kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla hyvin toimivaa yhteistyötä säädösehdotusten vaikutusarvioinneissa tehdään muiden ministeriöiden lisäksi mm. THL:n ja KELA:n kanssa. Tämä ei kuitenkaan sulje pois myös ulkopuolisten riippumattomien arviointien tilaamista silloin, kun se on mm. valmisteluaikataulun puolesta mahdollista.

- Raportti esittää, että säädösjohtamista on vahvistettava ministeriöissä. Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy tähän ja toteaa, että ministeriössä on muun muassa parhaillaan käynnissä laaja kehittämishanke, jonka tavoitteena on parantaa säädösvalmistelun johtamista ja prosesseja. Monessa ministeriössä on myös perustettu lainsäädäntöjohtajan tai vastaavalla toimenkuvalla oleva virka. Sosiaali- ja terveysministeriössä lainsäädäntötyötä koordinoiva henkilö toimii Johdon tuki -yksikössä, jossa toimii myös monia merkittäviä lainsäädäntöhankkeita tukeva Arviointi-ryhmä.
- Sosiaali- ja terveysministeriö ei kannata raportin esiin nostamia ehdotuksia lainsäädännön arviointineuvoston toimivaltuuksien kasvattamisesta tai osallistumisesta lainvalmisteluhankkeen suunnitteluvaiheeseen. Ehdotukset ovat kansanvaltaisuuden kannalta haastavia ja saattaisivat uhata arviointineuvoston roolia itsenäisenä ja riippumattomana toimijana.
- Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy raportin päätelmiin jälkiarviointien kehittämisen tarpeesta yleensä ja siitä, että merkittävissä lainsäädännön uudistuksissa seurannan ja jälkiarvioinnin tarve otettaisiin huomioon jo valmisteluvaiheessa ja siihen pystyttäisiin osoittamaan myös mahdollisesti tarvittava rahoitus. Jälkiarviointien kehittäminen on osa ministeriöiden välistä kehitystyötä, ja suomalaisesta jälkiarviointijärjestelmästä on kevään aikana valmistumassa TEAS-rahoituksella toteutettu selvitysraportti. Jälkiarviointien toteuttamiseen ministeriöiden ulkopuoliset tahot kuten esimerkiksi tutkimuslaitokset sopivat erittäin hyvin. Olisikin hyödyllistä tarkastella, miten esimerkiksi Strategisen tutkimuksen neuvoston tutkimusrahoitusta voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän säädösehdotusten jälkiarvioinneissa.

Raija Volk, johtaja

Mikko Meuronen, erityisasiantuntija